

Criminografische basisinformatie

MEISJES IN DE BELGISCHE GERECHTELIJKE JEUGDBESCHERMING

Een onderzoek van de statistieken van 1974 tot 1987

Veerle Poels, Nicole Vettenburg, Lode Walgrave*

Inleiding

Meisjes plegen minder frequent en minder ernstige delicten dan jongens. Dat blijkt zowel uit de officiële gerechtelijke cijfers, als uit self-reported onderzoek (zie o.m. JUNGER-TAS, 1983, DIJKSTERHUIS en NIJBOER, 1986; HAUBER e.a., 1987). Het is een constant gegeven, zowel in historisch als in internationaal perspectief (SNACKEN, 1989).

Voor criminologen is dat een interessante vaststelling. De vraag waarom een verschijnsel zo 'weinig' voorkomt, kan een bijzonder licht werpen op bestaande theorieën en verklaringen van criminaliteit (SNACKEN, 1989) en het antwoord erop kan belangrijke elementen voor preventie van (meisjes- en jongens-)delinquentie bevatten.

Toch zien wij in de literatuur (zie overzicht SNACKEN, 1989) dat deze thematiek – mede onder invloed van een aantal feministische criminologen – maar echt aandacht kreeg sinds het begin van de jaren zeventig; de laatste jaren werd de nadruk vooral gelegd op de vrouw als slachtoffer van criminaliteit.

De maatschappelijke evoluties van de laatste decennia, met de vrouwenemancipatie als belangrijk aandachtspunt, werken ongetwijfeld in op de socialisatie van jongeren. Er zou een verandering in aard en frequentie van probleemgedrag bij meisjes kunnen uit volgen, maar ook veranderingen in de afhandeling van jeugdzaken.

Deze bijdrage beschrijft de evolutie van de gerechtelijk geregistreerde meisjes van 1974-1987. bestrijken dus 14 jaar. Aanvankelijk wilden we nog meer recente gegevens verwerken, maar dat bleek niet mogelijk (zie *infra*).

Het gebruik van gerechtelijke statistieken kent een aantal beperkingen (WALGRAVE, 1987; VAN KERCKVOORDE, 1983, 1984 en 1994). Samengevat komen zij hier op neer:

- de kwaliteit van de gerechtelijke statistieken is eerder laag: zij worden bovendien met heel wat vertraging gepubliceerd. Ook zijn de gegevens dikwijls onvolledig en weinig betrouwbaar. Zij dienen bijgevolg met de nodige voorzichtigheid te worden gelezen. Voor de periode 1988 tot en met 1991 waren enkel de gegevens

* Respectievelijk wetenschappelijke medewerkers en gewoon hoogleraar bij de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, K.U. Leuven.

voor Vlaanderen beschikbaar. Voor de Franse Gemeenschap werden ze tevergeefs opgevraagd. De cijfers na 1987 (voor Vlaanderen) werden niet opgenomen in de tabellen;

- het gebruik van gerechtelijke statistieken in de criminologie is verder om meerdere redenen discussieerbaar. In de officiële statistieken komen slechts de feiten die door de instanties zijn geregistreerd en in de statistieken zijn opgenomen. Deze cijfers zijn m.a.w. de output van een productieproces. De bruikbaarheid ervan wordt nog verlaagd door de vaststelling dat de verhouding tussen het aantal geregistreerde en het aantal werkelijk gebeurde feiten niet constant is. Zo zijn ontwikkelingen van de individuele en maatschappelijke gevoeligheid en tolerantie en het bestaan van specifieke voorzieningen van invloed op de aangifte en op de registratiebereidheid (VAN KERCKVOORDE, 1985, 242-245). Het is bijgevolg niet denkbeeldig dat de statistische verschillen in delinquentie bij jongens en meisjes ook de heersende rolpatronen weerspiegelen. Hoe dat ook in de beoordeling (en registratie) van jongens-/meisjesdelinquentie gevolgen kan hebben bleek o.m. uit een vergelijking tussen de ernstevaluaties van jeugddelinquentie door Franse, Poolse en Belgische professionelen (MALEWSKA en WALGRAVE, 1983);

- de waarde van officiële gegevens over criminaliteit werd in de jaren zestig ook ter discussie gesteld door voorstanders van self-report-onderzoek. Maar de methode van zelfrapportage is ook maar in beperkte mate bruikbaar om een zicht te krijgen op de reële delinquentie. De kritiek betreft vooral de betrouwbaarheid van de respondenten, de geschiktheid van de methode om de reële delinquentie bij elke groep in de samenleving en om elke vorm (ook ernstige) van criminaliteit te meten (VAN KERCKVOORDE, 1994);

- gezien de specifieke karakteristieken van de Belgische jeugdbescherming en jeugdbijstand, is het quasi onmogelijk om accuraat te registreren. Delinquent gedrag van een 18-jarige wordt, op enkele uitzonderingen na, behandeld binnen de jeugdbescherming (Wet van 8 april 1965). Volgens eenzelfde procedure en met dezelfde maatregelen ter beschikking, worden gevaarsituaties, statusdelicten, jongeren met echte delicten afgehandeld. Bovendien is het gebruik van de onderscheiden kwalificaties niet zo eenduidig. Zo wordt b.v. heel wat reële delinquentie gekwalificeerd als 'kind in gevaar'.

VERHELLEN (1988) meent daarenboven dat de cijfers tot en met 1983 niet te vergelijken zijn met deze vanaf 1984, omdat de communautarisering de registratie van de sociale jeugdbescherming in handen heeft gelegd van de Vlaamse Gemeenschap, wat voordien verzorgd werd door de nationale Dienst voor Jeugdbescherming (Ministerie van Justitie); beide diensten zouden er een andere registratiemethode op nahouden.

1. Aan het parket gesignaliseerde zaken

België beschikt niet over volledige politiestatistieken. Het is dan ook niet mogelijk na te gaan hoeveel minderjarigen, jongens en meisjes, op dat niveau worden geregistreerd. In principe hoeft dat geen probleem te zijn, vermits de politie er wettelijk toe verplicht is alle feiten aan het parket kenbaar te maken. In de praktijk gebeurt dat helemaal niet. Zo vonden wij zelf dat 20% van alle politioneel geregistreerde daders van voetbaldelicten niet aan het parket werden gesignaleerd.

Bij minderjarige daders lag deze praktijk van 'politie sepot' nog veel hoger (VAN LIMBERGEN en WALGRAVE, 1991).

Bij het parket komen echter niet alleen politiedossiers binnen. Ook andere instanties of zelfs individuele burgers kunnen daar klacht neerleggen.

1.1. OFFICIËLE CIJFERS

De tabel 1, van de aan het parket gesignaleerde zaken, geeft dus enkel aan in welke mate 'leden van het publiek' en/of de politie een gerechtelijke interventie wenselijk achten, niet in welke mate een interventie nodig is, of hoeveel feiten er gepleegd zijn. De J/M verhouding geeft aan in welke mate deze interventiegeneigdheid verschillend is ten aanzien van jongens en van meisjes.

Tabel 1: Aan het parket gesignaleerde minderjarigen, Jongens/Meisjes

Jaar	N Totaal	J/M Totaal	J/M					
			36,1°	36,2°	36,3°	36,4°	36,5°	91/11
1974	69128	2.4	1.9	1	1.3	3.8	1.8	0.9
1975	80152	2.3	1.6	1	1.2	3.9	1.3	0.9
1976	80451	2.3	1.5	1.1	1	3.6	1.6	1.1
1977	78730	2.4	1.4	1.1	1.4	4	1.5	0.8
1978	77089	2.4	1.4	1	1.3	4	1.7	0.5
1979	67471	2.6	1.4	1	1.3	4.4	1.8	0.6
1980	85581	2.6	1.5	1.2	1.6	4.2	1.4	1.2
1981	103202	2.8	1.6	1.2	1.5	4.5	2.3	1.2
1982	106359	2.6	1.6	1.2	1.5	4	2.6	1
1983	104396	2.7	1.7	1.2	1.4	4.2	2.1	0.9
1984	97576	2.7	1.7	1.3	1.5	4	1.5	1.1
1985	92775	2.9	1.6	1.1	1.5	4.6	1.6	1
1986	99711	2.8	1.7	1.2	1.5	4.6	2	0.8
1987	100359	3	1.7	1.2	1.6	4.8	1.9	0.9

- (1) De vergelijkingen tussen de absolute cijfers van de verschillende jaren zijn zeer voorzichtig te interpreteren, vermits bepaalde arrondissementen onsystematisch ontbreken. Soms zijn daar de grootste arrondissementen Brussel of Antwerpen bij. Globaal genomen zijn in de betrokken periode toch steeds meer jongeren aan het parket gesignaleerd, maar dat is niet het onderwerp van dit artikel.
- (2) De verhouding jongens/meisjes (J/M) is het resultaat van de deling van de absolute cijfers van de gemelde jongens door deze van de gemelde meisjes.
- (3) 36,1°, 'wangedrag en onbuigzaamheid'; 36,2°, 'kind in gevaar'; 36,3° 'zwerfend en bedelend aangetroffen'; 36,4°, 'als misdrijf omschreven feiten'; 36,5°, 'leerplicht'; 91/11, 'zedelijke bescherming van de jeugd'.

Steeds worden veel meer jongens dan meisjes aan het parket gesignaleerd. Vanaf 1978 is het overwicht relatief nog toegenomen (van 2.4 naar 3). Jongens worden vooral het meest gemeld voor delicten (in 1987 reeds tot 4.8 maal zoveel jongens als meisjes). Bij de jongens schommelen de cijfers van de als misdrijf omschreven feiten tussen de 71% en de 78%, daar waar dit voor de meisjes om 42% en 50% gaat. Het kleinste verschil tussen jongens en meisjes vinden we voor de kwalificaties 'kind in gevaar' (tussen de 1 en 1.2) en 'zedelijke bescherming van minderjarigen' (tussen de 0.5 en 1.1). In absolute cijfers worden hier dus ongeveer evenveel meisjes als jongens gesignaleerd.

Opvallend is dus wel dat jongens meer beoordeeld worden op grond van hun probleemgedrag (wangedrag, zwervend en bedelend aangetroffen worden, spijbelen en – vooral – delinquentie), maar dat meisjes toch even sterk benaderd worden op grond van zeer uitdrukkelijke 'beschermingsartikelen' (kind in gevaar en morele bescherming van de jeugd). De vraag blijft waaraan dit toegeschreven kan worden. Ofwel begaan de meisjes inderdaad veel minder probleemgedrag, ofwel wordt hun probleemgedrag anders gekwalificeerd, ofwel treden andere vormen van buitengerechtelijke controle op. Een combinatie van deze drie mogelijkheden kan ook.

1.2. ENKELE BELGISCHE ONDERZOEKSGEGEVENS

In een dark number onderzoek van 1976 vond JUNGER-TAS dat 79% van de jongens toegaf delicten te hebben gepleegd, tegen 56% van de meisjes. De J/M-verhouding ligt dus op 1.4, wat veel lager is dan de 3.6 die in hetzelfde jaar officieel is geregistreerd (tabel 1). Maar zij toonde ook aan dat jongens méér en ernstiger delicten begaan dan meisjes, wat de pakkans bij de jongens vanzelfsprekend vergroot.

In een onderzoek op 1689 leerlingen van het beroepsonderwijs, ondervroeg N. VETTENBURG hen o.m. op 9 vormen van zelfgerapporteerde (status)delinquentie.

Tabel 2 geeft er een overzicht van.

Tabel 2. Zelfgerapporteerde (status)delinquentie door 1689 leerlingen van het beroepsonderwijs

Aard van het delict	%M	%J	J/M
Verboden dancingbezoek	48.3	44.6	0.9
Vandalisme	4.0	19.2	4.8
Vechten	7.4	26.9	3.6
Weglopen	9.1	13.5	1.5
Dronken sturen	15.1	31.0	2.1
Huisdiefstal	8.1	12.3	1.5
Andere diefstal	2.3	8.4	3.6
Joyriding	3.3	11.8	3.6
Wagendiefstal	0.8	2.5	3.1

- (1) Gegevens uit VETTENBURG, N., *Schoolervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid*, K.U. Leuven, OGJC, 1988. Bewerking van de gegevens voor dit artikel (zie ook WALGRAVE, 1987).
- (2) De eerste twee kolommen geven de percentages aan van meisjes (resp. jongens) die de delictsoort aangeven. De derde kolom berekent de verhouding tussen deze percentages.

Steeds geven minstens tweemaal zoveel jongens de delicten toe, behalve voor weglopen en huisdiefstal. Voor verboden dancingbezoek scoren de meisjes zelfs hoger dan de jongens (wat een verklaring is voor hun relatief hoge aanwezigheid in de kwalificatie 'zedelijke bescherming van de jeugd' (zie tabel 1).

Er lijkt dus wel degelijk merkkelijk minder delinquentie door meisjes begaan te worden dan door jongens (voor zgn. 'statusdelinquentie' lijken de verschillen minder groot). Ten minste een gedeelte van de verklaring ervoor ligt in het verschil van socialisering. Daarover bestaan vanzelfsprekend veel studies, maar vanuit een

meer uitdrukkelijk criminologisch standpunt kunnen we verwijzen naar een onderzoek dat wij in 1980 afsloten (VETTENBURG en WALGRAVE, 1980). Een verband werd aangetoond tussen de types van hiërarchische relaties in de schoolklas, enerzijds, en het morele ontwikkelingsniveau (volgens KOHLBERG), anderzijds. Onder meer bleek dat de schoolhiërarchie voor meisjes strikter en controlerender was, waardoor de houding van de meisjes t.a.v. delinquentie veel traditioneler en terughoudender bleef.

Maar zelfs indien er meer delinquentie door jongens wordt gepleegd, dan nog kan er een selectieve reactie zijn door het publiek en de politie. Ook daarvoor zijn elementen van onderzoek aanwezig. Zelfs ingeval van gelijke delinquentie, hebben jongens meer risico op contacten met politie en gerecht dan meisjes (VETTENBURG, WALGRAVE en VAN KERCKVOORDE, 1984). Politiemensen, sociale werkers, jeugdmagistraten en opvoeders beoordelen de delinquentie door meisjes veeleer volgens de risico's die zij daardoor zelf lopen, in tegenstelling tot de delinquentie door jongens, die meer volgens legalistische principes en/of volgens de aangerichte schade wordt beoordeeld (MALEWSKA en WALGRAVE, 1983). De interventie t.a.v. jongens en meisjes verschilt dus niet alleen kwantitatief, maar wellicht ook kwalitatief. Men vindt dat meisjes meer moeten worden beschermd dan jongens. Vandaar ook hun relatief grote aanwezigheid in de artikelen 36,2° (kind in gevaar) en 91/11 (zedelijke bescherming van de jeugd).

1.3. DE AAN HET PARKET GESIGNALEERDE DELICTEN

Volgens de Wet op de Jeugdbescherming begaan de minderjarigen geen strafbare feiten, wel 'als misdrijf omschreven feiten'. De opdeling naar aard van feiten gebeurt dus ook niet volgens de klassieke strafrechtelijke categorieën. De 'misdrijven tegen de personen', betreffen grotendeels kleine geweldsdelicten; de 'misdrijven tegen de goederen' gaan vooral over diefstal en vandalisme; de 'seksuele' en 'verkeersdelicten' spreken voor zich; de 'overige' bevatten o.m. drugdelicten, identiteitskaart verwisselen, enz.

Tabel 3: Aard van de delicten, gemeld aan het parket

Jaartal	N Totaal	J/M Totaal	Tg. person.	Tg. goed.	J/M Seks. del.	Verkeer	Andere
1974	43671	3.8	3.9	6.2	1.3	3.2	3.2
1975	gegevens ontoereikend						
1976	52936	3.7	3.8	6.3	1.3	3.0	3.0
1977	50196	4.0					
1978	48015	4.0	5.0	7.1	1.4	3.1	2.9
1979	46214	4.4					
1980	45920	4.2					
1981	66371	4.5	4.8	7.9	1.4	3.0	3.4
1982	70272	4.0					
1983	69301	4.2	4.9	6.7	1.4	2.6	3.5
1984	65720	4.0					
1985	65774	4.6	5.9	6.8	1.2	3.1	3.7
1986	66222	4.6					
1987	67581	4.8	6.0	7.2	1.6	3.2	3.5

- (1) De totalen die hier worden gegeven zijn niet dezelfde als deze uit de vorige tabellen, omdat nu steeds ook een gedeelte van de het jaar ervoor toegekomen dossiers een kwalificatie krijgt. Daarenboven gaven sommige arrondissementen (waaronder Brussel) meestal geen J/M specificatie op, zodat ze hier niet verwerkt zijn.
- (2) Vermits de onderlinge verhoudingen in de loop der jaren geen systematische fluctuaties vertonen, werden de J/M scores niet voor elk jaar berekend.

De zeer sterke dominantie van de jongens inzake gesignaleerde delicten en de nog toenemende dominantie in de loop der jaren (zie ook tabel 1), wordt ook hier bevestigd. Nu blijkt echter dat dit overwicht vooral wordt uitgelokt door de misdrijven tegen de personen en tegen de goederen. De vraag blijft toch gesteld: zouden meisjes echt zoveel minder stelen dan jongens (in een verhouding van 7.2 tot 1!)?

Opvallend in deze tabel is dat het mannelijk overwicht inzake seksuele delicten gering is. Daar worden de meisjes dus blijkbaar tóch 'ernstig genomen'. Als we daar de vroegere vaststellingen aan toevoegen dat meisjes ook vooral als 'kind in gevaar' en omwille van de 'zedelijke bescherming' worden gesignaleerd, dan moeten we tot de conclusie komen dat het publiek en de politie t.a.v. meisjes méér interventie vragen wegens subjectief-morele interpretaties en minder op grond van extern-controleerbare gedragingen (zoals de delicten bij jongens). We mogen daarbij echter niet uit het oog verliezen dat het in de eerste plaats gaat om een lager klachtenniveau voor meisjes op delicten en niet om een absoluut hoger klachtenniveau omwille van de subjectieve interpretaties.

2. De afhandeling door het parket

Tot nu toe hebben we vooral cijfers behandeld die een mengeling waren van echte toestanden en feiten, enerzijds, en selectieve en beslissingsprocessen, anderzijds. Het relatieve belang van beide elementen konden we niet onderscheiden. Van nu af gaat het duidelijk om beslissingsprocessen.

De procureur kan over een dossier diverse beslissingen nemen. Een aantal dossiers moet hij naar een ander parket doorverwijzen. Verder kan hij seponeren; het dossier verwijzen naar het Jeugdbeschermingscomité (vanaf 1987: het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, in Vlaanderen); de zaak doorverwijzen naar de onderzoeksrechter; naar de jeugdrechtbank verwijzen met het oog op maatregelen.

2.1. ORIËNTATIE DOOR HET PARKET

Vermits de verhoudingen ieder jaar weer ongeveer dezelfde zijn, geven wij in tabel 4 enkel de genomen beslissingen voor het meest recente jaar, 1987.

Tabel 4. De afhandeling door het parket in 1987

	%J	%M	J/M
Geen gevolg	64.8	62.2	2.9
Naar Comité	0.5	1.2	1.3
Jeugdrechtbank	12.0	14.9	2.3
Andere en niet gedifferentieerd	23.2	21.7	
N Totaal	68025	24532	2.8

De totalen hier zijn weer verschillend van de totalen in tabel 1, jaar 1987, omdat een aantal van de in 1986 gesignaleerde zaken nu zijn afgehandeld, maar er ook nog van de in 1987 gesignaleerde zaken nog niet zijn afgehandeld.

Op grond van deze tabel ontstaat een vermoeden van een meer intense interventie tegenover meisjes. Slechts 62.2% daarvan wordt geseponneerd, tegenover 64.8% van de jongens. Relatief worden zij ook meer naar het comité verwezen en naar de jeugdrechtbank. Dat kan vanzelfsprekend ook te maken hebben met de kwalificatie van de zaken, méér dan met het geslacht van de betrokken minderjarige. Dat moet blijken uit tabel 5.

2.2. VERWIJZINGEN NAAR JEUGDRECHTBANK, VOLGENS KWALIFICATIE

In 1987 werden 10.6% van alle aan het parket gemelde jongens naar de jeugdrechtbank verwezen, terwijl 13.7% van alle meisjes (in totaal 11.379 minderjarigen). Deze cijfers zijn het resultaat van een licht maar systematisch dalende tendens. In 1976 werden nog 15.5% van alle jongens en 18.1% van alle meisjes naar de rechtbank gestuurd (in totaal 12.564 minderjarigen).

Tabel 5. Naar jeugdrechtbank verwezen zaken, volgens kwalificatie en geslacht

	36,1°		36,2°		36,3°		36,4°		36,5°		91/11	
	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M
1976	20.4	19.3	29.7	30.0	13.2	13.0	11.2	11.5	11.4	15.1	2.5	9.3
1977	19.6	19.1	26.0	27.0	13.7	15.2	11.1	8.7	9.5	14.9	1.2	1.9
1978	16.9	18.8	22.0	24.8	12.3	15.0	10.8	9.8	5.5	7.4	3.9	3.5
1979	20.2	19.9	20.3	22.9	8.4	9.6	9.3	5.9	9.9	4.9	7.1	9.6
1980	19.6	19.7	23.0	26.4	10.6	15.6	10.2	9.4	4.4	3.7	2.0	2.0
1981	15.6	16.9	24.7	29.0	7.8	11.2	10.5	9.5	2.8	5.5	1.1	1.6
1982	16.3	16.4	23.9	27.3	7.3	10.1	10.4	8.9	4.8	5.5	0.7	0.9
1983	15.5	17.0	25.9	25.9	6.7	5.5	10.6	9.0	4.3	4.8	0.6	0.5
1984	13.6	16.6	25.6	28.9	7.4	8.6	8.9	9.7	4.5	4.5	1.6	2.3
1985	9.3	10.9	30.6	27.5	7.3	8.9	8.8	6.7	3.7	3.4	0.0	0.0
1986	14.0	14.8	24.2	24.4	8.3	10.2	9.2	10.3	2.1	0.8	0.0	1.4
1987	16.6	15.4	24.4	25.7	7.0	7.9	8.5	8.0	3.9	1.8	0.0	0.0

De percentages drukken de verhouding uit tussen het aantal aan het parket gemelde jongens (of van meisjes) met de bedoelde kwalificatie, enerzijds, en het aantal naar de jeugdrechtbank verwezen gevallen met dezelfde kwalificatie, anderzijds.

Tussen de kwalificaties onderling bestaan opmerkelijke verschillen. In absolute cijfers zijn de categorieën 'misdrijven' (met 5.652 verwijzingen in 1987) en 'kind in gevaar' (met 3.949 verwijzingen) de belangrijkste kwalificaties waarmee de jeugdrechtbank wordt geconfronteerd. Relatief worden nochtans de kinderen in gevaar (met 24,4% en 25,7% van de gemelde gevallen in 1987) en het wangedrag (met 16,6 en 15,4% van de gevallen) het gemakkelijkst naar de jeugdrechtbank verwezen.

Inzake wangedrag (36,1°) is het verwijzingsrisico voor jongens en meisjes ongeveer gelijk. Inzake kind in gevaar (36,2°) en weglööpgedrag (36,3°) worden de meisjes gemakkelijker verwezen. Voor delicten (36,4°) lopen de jongens meer kans op doorverwijzing. Deze verschillen lijken de laatste jaren echter afgenomen te zijn. Opmerkelijk is ook dat de categorie 'zedelijke bescherming van de jeugd' nagenoeg uit de verwijzingscijfers verdwijnt.

Een overzicht van de tot nu toe gepresenteerde cijfers laat ons toe te besluiten dat

1. de politie en het publiek minder klachten neerleggen over meisjes dan over jongens, maar dat zij de noodzaak aan 'bescherming' voor meisjes toch minstens even hoog inschatten;
2. het parket deze tendens bevestigt en zelfs versterkt: hij verwijst meer door voor meisjes 'in gevaar' en inzake andere 'beschermingsdossiers';
3. jongens vrij veel méér delicten begaan dan meisjes, maar dat selectieve processen de indruk daarover nog vergroten.

2.3. ENKELE BELGISCHE ONDERZOEKSGEGEVENS

JUNGER-TAS (1983) veronderstelde op grond van haar gegevens dat heel wat delicten door meisjes geherkwalificeerd werden als gevaarstoestanden.

VAN BOSTRAETEN onderzocht in detail wat de inhoud was van de kwalificatie 'kind in gevaar' (1983). In vergelijking met jongens, bevatte deze kwalificatie voor meisjes veel meer gevallen van weglopers, sex-experimenterend gedrag en verboden cinema-bezoek. Herinneren wij eraan dat wijzelf vonden dat weglopen en cinema-bezoek relatief meer bij meisjes voorkomt (tabel 2). Daarenboven bleken 60,4% van de meisjes 'in gevaar' ouder te zijn dan 15 jaar, wat maar voor 45% van de jongens in gevaar het geval was.

Ook het onderzoek van BLOMME (1981) bevestigt het belang van het geslacht in de beslissing van de parketmagistraat, vooral in geval van statusdelinquentie. Toch gaf een multiële regressie analyse daar aan dat andere sociale factoren zeer belangrijk waren, zoals gezinskenmerken, beroep, sociale klasse.

3. Afhandeling door de Jeugdrechtbank

Wanneer een zaak door het parket is geïntroduceerd, kan de jeugdrechter voorlopige maatregelen nemen. Ondertussen kan hij dan eventuele gerechtelijke, sociale en psychomedische onderzoeken laten verrichten. Vermits de duur van deze maatregelen wettelijk niet is beperkt, fungeren ze feitelijk zeer dikwijls als echte maatregelen, voor de duur van méér dan een jaar. Teneinde een zicht te krijgen op de

afhandeling door de jeugdrechtbank, moeten we dus ook de voorlopige maatregelen mee onderzoeken.

3.1. VOORLOPIGE MAATREGELEN DOOR DE JEUGDRECHTBANK

Als voorlopige maatregel kan de jeugdrechtbank de minderjarige 'onder toezicht' plaatsen (een niet-residentiële maatregel), hem of haar uitbesteden 'bij een betrouwbaar persoon' of in een 'erkende private instelling', plaatsen in een Rijksobservatie- en opvoedingsgesticht (nu Gemeenschapsinstelling voor Bijzondere Jeugdbijstand, in Vlaanderen), of, indien elders geen plaats beschikbaar is, plaatsen in een Arresthuis (deze maatregel mag niet langer duren dan 15 dagen).

Tabel 6 geeft er een overzicht van.

Tabel 6. Voorlopige maatregelen door de Jeugdrechtbank

Jaar	Toezicht		Betrouwbare persoon		Privé instelling		ROOG (GIBJ)		Arrest- huis		Tot. N 100% J	M	M/F
	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M			
1974	17.7	17.9	10.9	15.6	49.0	58.8	12.6	4.6	9.7	3.6	4238	3187	1.3
1975	18.3	16.9	8.2	14.5	49.1	61.8	13.9	3.0	10.4	3.7	3981	3255	1.2
1976	21.7	19.7	10.2	12.7	43.9	57.9	13.6	4.7	10.5	4.9	4072	3113	1.3
1977	21.8	18.4	11.9	18.1	42.8	57.0	14.4	3.4	8.9	3.1	3513	2672	1.3
1978											2580	2160	1.2
1979											2709	2182	1.2
1980											3606	2457	1.5
1981	29.3	25.3	10.3	18.5	37.5	52.2	9.8	2.4	13.0	1.6	4006	2586	1.5
1982	24.4	21.4	10.5	18.5	40.6	54.5	11.1	1.8	13.4	3.8	4049	2393	1.7
1983	22.5	19.1	11.7	18.8	44.1	57.3	8.5	1.3	13.2	3.5	4155	2682	1.5
1984	22.6	19.1	10.3	17.2	42.3	57.4	9.1	1.5	15.7	4.8	4220	2655	1.6
1985	27.4	20.1	9.8	17.0	39.3	57.1	9.5	1.7	14.0	4.2	4211	2643	1.6
1986	26.8	22.5	9.2	14.7	38.6	53.4	10.8	2.5	14.6	7.0	4467	2754	1.6
1987	36.5	31.6	8.0	15.6	38.3	48.2	11.3	2.5	6.0	2.2	5001	3066	1.6

(1) De percentages drukken de verhouding uit van het aantal jongens (of meisjes) dat een aangegeven voorlopige maatregel heeft opgelegd gekregen tot het totale aantal voorlopige maatregelen voor jongens/meisjes.

(2) De gegevens van 1978-1980 zijn te onvolledig om zinvol berekend te worden.

Globaal verschilt het totaal van 7.425 voorlopige maatregelen in 1974 niet zo erg van de 8.067 in 1987, en er is geen systematische tendens in de evoluties.

Opvallend is wel dat steeds relatief méér meisjes het voorwerp uitmaken van voorlopige maatregelen. In tabel 4 konden we zien dat de J/M ratio voor verwijzing naar de Jeugdrechtbank in 1987 2.3 was, maar in Tabel 6 is dezelfde verhouding voor de voorlopige maatregelen gedaald tot 1.6.

Vergelijking tussen de aard van de maatregelen leert ons dat ook hier anders t.o.v. meisjes wordt opgetreden dan t.a.v. jongens. Meisjes worden vooral geplaatst 'bij betrouwbare personen' of in private instellingen. In 1987 maakten deze twee alleen 63.8% van alle maatregelen voor de meisjes uit, tegen slechts 46.3% voor de jongens. Jongens komen er gemakkelijker van af met een 'onder toezichtstelling' (36.5% tgo. 31.6% voor de meisjes in 1987), of worden meer in disciplinerende of gesloten regimes geplaatst, d.w.z. de Gemeenschapsinstellingen of de

Arresthuizen (in 1987 goed voor 17.3% voor de jongens, tgo. 4.7% voor de meisjes).

De conclusie kan dus zijn dat de jeugdrechters de meisjes méér onder controle willen houden dan de jongens, en dat ze deze controle intensiever willen houden (door plaatsing buiten het eigen milieu), maar minder uitdrukkelijk repressief. Alhoewel meisjes duidelijk minder delicten begaan en er nog duidelijk minder voor gemeld worden aan de gerechtelijke instanties, lijken ze toch intensiever gecontroleerd te worden.

3.2. DEFINITIEVE MAATREGELEN DOOR DE JEUGDRECHTBANK

Inzake de definitieve maatregelen, kan de jeugdrechtbank in grote mate dezelfde nemen als de voorlopige maatregelen, maar er zijn enkele uitzonderingen: de vervolging kan ook stopgezet worden, of er kan een gewone berisping uitgesproken worden. Jongeren vanaf 16 jaar kunnen verwezen worden naar het openbaar ministerie, met het oog op vervolging volgens de gewone strafrechtspleging. Opsluiting in een huis van arrest is niet mogelijk. Tabel 7 geeft een overzicht van de genomen definitieve maatregelen.

Tabel 7. Definitieve maatregelen door de Jeugdrechtbank

Jaar	Stopzetting		Naar Straf		Beris- ping		Toezicht		Instelling		ROOG GIBJ		Totaal 100%		Totaal M/F
	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	J	M	
1974	6.3	7.7	2.6	1.2	24.9	10.8	29.5	29.0	32.1	48.7	4.3	2.5	4123	2461	1.7
1975													3491	1982	1.8
1976	4.4	6.1	1.9	0.7	27.8	9.3	30.4	29.8	31.0	51.5	4.4	2.4	3126	1854	1.7
1977													3077	1649	1.9
1978	7.6	8.6	0.8	0.1	26.5	8.7	32.2	32.4	27.3	48.3	5.4	1.8	2462	1382	1.8
1979													2314	1326	1.7
1980	8.8	8.9	3.1	0.7	10.9	5.6	30.7	31.1	24.0	50.7	4.0	2.0	2766	1364	4.0
1981													2761	1387	2.0
1982	7.0	8.6	2.4	0.2	30.7	9.7	27.6	27.6	28.3	51.5	3.9	2.4	3189	1563	2.0
1983													3232	1546	2.1
1984	7.1	12.7	3.3	1.6	31.9	9.1	25.5	24.4	28.5	50.1	3.7	2.1	3525	1600	2.2
1985													3156	1485	2.1
1986	11.0	10.0	1.2	0.9	29.1	8.4	27.4	31.3	28.2	47.3	3.0	2.2	3024	1571	1.9
1987	7.0	9.1	2.5	0.2	29.1	7.3	30.0	33.0	28.6	50.9	2.9	1.6	3294	1738	1.8

- (1) De opmaak van deze tabel is dezelfde als van tabel 6, maar de plaatsingen 'bij betrouwbare personen' en in privé-instellingen zijn hier tot één categorie 'Instellingen' samengevoegd.
- (2) Vermits de jaarlijkse evoluties zeer weinig systematisch zijn, is, omwille van leesbaarheid, slechts in de pare jaren een volledige cijferreeks opgegeven.

De J/M verhoudingen tonen aan dat, in vergelijking met de voorlopige maatregelen, op de meisjes minder definitieve maatregelen worden toegepast. Verder worden de trends in de voorlopige maatregelen bevestigd.

Meisjes komen er minder van af met een stopzetting van de vervolging of met een eenvoudige berisping. Voor de meisjes schommelt het percentage van deze beide maatregelen samen tussen de 14.5% en de 21.8%, daar waar het bij de jongens varieert tussen de 20% en de 39%. Zij worden iets meer onder toezicht ge-

steld, maar vooral worden ze meer geplaatst bij 'betrouwbare personen' en in privé-instellingen. Ongeveer de helft van de definitieve maatregelen t.a.v. de meisjes gaat over dergelijke plaatsingen; bij de jongens is het ongeveer 1/4 tot 1/3. Weer blijkt ook dat de meer disciplinerende maatregel, plaatsing in een ROOG en de repressieve maatregel, verwijzing naar de strafrechter, vooral bij de jongens wordt toegepast. Beide samen schommelen voor hen tussen de 5.5% en 7%, maar bij de meisjes wordt van dat percentage nooit de helft bereikt.

De meer beschermend-controlerende maar minder repressieve benadering van de meisjes door de jeugdrechtbank wordt dus ook hier bevestigd.

Dit accent kan vanzelfsprekend afhankelijk zijn van het feit dat meisjes veel meer als 'kinderen in gevaar' voor de jeugdrechtbank komen, en de jongens meer als delinquenten. De invloed van het kwalificatieverschil kan onderzocht worden door de maatregelen te vergelijken met de kwalificaties. Deze kruistabel is ter beschikking voor 1982.

Tabel 8. Definitieve maatregelen, volgens kwalificatie in 1982

Kwalificatie	Stopzetting		Strafr.		Berisping		Toezicht		Instelling		ROOG GIBJ		Totaal J of M %
	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	%J	%M	
Wangedrag	8.0	2.9	3.3	0.9	16.8	15.4	34.2	30.8	30.2	43.3	6.0	6.7	100
Kind in gevaar	6.4	8.8	0.0	0.0	8.5	4.5	29.0	27.9	54.8	56.9	1.9	1.9	100
Fugues	0.0	2.8	0.0	0.0	25.0	17.7	12.5	22.8	50.0	53.3	12.5	0.0	100
Misdrijf	7.0	11.6	4.1	1.6	48.8	39.1	26.4	23.8	11.4	19.7	5.3	4.2	100

- (1) De procenten drukken de verhouding uit van de jongens/meisjes met de aangegeven maatregel tot de totale hoeveelheid jongens/meisjes die een maatregel moeten ondergaan.
- (2) De aantallen m.b.t. spijbelen en zedelijke bescherming van de jeugd waren te klein om daarop procenten te kunnen berekenen.
- (3) De percentages verwijzingen naar de strafrechter voor wangedrag, kunnen wettelijk niet. Ze werden nochtans zo opgegeven.

Het beeld van daarnet wordt bevestigd, zij het iets meer genuanceerd. Bij meisjes worden de vervolgingen evenveel, en soms zelfs méér stopgezet dan bij jongens, maar ze blijven er, voor gelijk welke kwalificatie, minder met een eenvoudige berisping van af komen. Meisjes worden nog steeds méér in een privé-instelling geplaatst en minder ambulant onder toezicht gesteld, zij het dat de verschillen minder groot zijn geworden dan in tabel 7. Verwijzing naar de strafrechter blijft hoofdzakelijk een zaak voor mannelijke delinquenten. De verschillen in de maatregelen tussen jongens en meisjes kunnen dus slechts ten dele worden verklaard door de verschillen in kwalificatie. De rest moet te maken hebben met verschillen in probleeminterpretaties door de jeugdrechtbanken.

In grote lijnen wordt dat ook bevestigd door partiële onderzoeksbevindingen.

BLOMME (1982) vond dat het geslacht inderdaad een factor was in de gerechtelijke besluitvorming inzake statusdelinquentie, maar niet inzake als misdrijf omschreven feiten. Wij vonden dat de jeugdrechtbank meer interventionistische maatregelen nam t.a.v. delinquente meisjes dan ten aanzien van delinquente jongens (VETTENBURG e.a., 1983). VAN BOSTRAETEN gaf evenwel geen significante verschillen aan in de maatregelen tegen jongens of meisjes 'in gevaar'.

3.3. TERBESCHIKKINGSTELLING VAN DE REGERING

Indien een maatregel ineffectief blijkt te zijn wegens het voortdurende wangedrag en delictgedrag van de minderjarige, dan kan de jeugdrechter hem of haar 'ter beschikking van de regering' stellen. Deze maatregel wordt relatief uitzonderlijk genomen. In de bestudeerde periode ligt de totale hoeveelheid telkens tussen de 12 en de 20 per jaar, met als uitzonderingen naar boven 1977 en 1986 (met 31, resp. 41 terbeschikkingstellingen) en naar onder 1987 (amper 2 terbeschikkingstellingen). In totaal zijn in die periode 180 jongens en 67 meisjes ter beschikking gesteld. De gemiddelde J/M verhouding is 2.7, maar zij fluctueert zeer sterk tussen 18.0 en 1.2. Een opvallende vaststelling hierbij is gedaan door STAS (1986). In een onderzoek over de terbeschikkingstelling van de regering, stelde zij vast dat de meisjes gemiddeld méér dan een jaar jonger waren dan de jongens en dat zij niet in dat regime terecht kwamen omwille van delicten (zoals de jongens) maar vooral omwille van weglööpgedrag.

4. Besluiten

De tabel 9 vat een aantal essentiële gegevens samen voor 1987.

Tabel 9. Overzicht van de essentiële J/M gegevens voor 1987

	<i>Jongens N</i>	<i>Jongens %</i>	<i>Meisjes N</i>	<i>Meisjes %</i>	<i>Jongens/ Meisjes</i>
OP PARKET					
Kind in gevaar	8438	11.3	7367	29	1.1
Misdrijf omschreven	56051	74.8	11572	45.5	4.8
totaal	74950	100	25414	100	2.9
Misdrijf omschreven					
Misdrijf/personen		13		10.6	6.0
Misdrijf/goederen		54.1		36.1	7.2
Seksuele misdrijven		3.1		9.2	1.6
Verkeersmisdrijven		19.1		29.1	3.2
Andere misdrijven		10.7		15.0	3.5
Totaal		100		100	4.8
Afhandeling					
Geen gevolg		64.8		62.2	2.9
Naar Jeugdbescherming		0.5		1.2	1.3
Naar Jeugdrechtbank		12.0		14.9	2.3

	<i>Jongens N</i>	<i>Jongens %</i>	<i>Meisjes N</i>	<i>Meisjes %</i>	<i>Jongens/ Meisjes</i>
JEUGDRECHTBANK					
<i>Voorlopige maatregel</i>					
Onder toezicht		36.5		31.6	1.9
Betrouwbaar persoon		8.0		15.6	0.8
Privé-tehuis		38.3		48.2	1.3
ROOG/GIBJ		11.3		2.5	7.3
Arresthuis		6.0		2.2	4.5
Totaal	5001	100	3066	100	1.6
<i>Definitieve maatregel</i>					
Buiten vervolging		7.0		9.1	1.5
Naar strafrecht		2.5		0.2	20.8
Berisping		29.1		7.3	7.6
Onder toezicht		30.1		33.0	1.7
Instelling		28.6		48.9	1.1
ROOG/GIBJ		2.9		1.6	3.5
Totaal	3294	100	1738	100	1.8

Uit de overzichtstabel voor 1987 blijken de tendensen die in de loop van het artikel zijn vermeld nog eens duidelijk. Meisjes komen minder dan jongens terecht in de gerechtelijke Jeugdbescherming, vooral omdat zij merkkelijk minder opgepakt worden wegens als misdrijf omschreven feiten. Wel worden zij ongeveer evenveel als 'kind in gevaar' aangemeld. Misdrijven door meisjes lijken vooral ernstig genomen te worden wanneer het om seksuele delicten gaat. Enkel dan komt hun score van geregistreeerde delinquentie in de buurt van de jongens.

Meisjes bekend bij het Parket, lopen meer risico op verdere gevolgen voor de jeugdrechtbank dan de jongens. Voor de jeugdrechtbank lopen ze nogmaals meer risico op voorlopige en definitieve maatregelen dan de jongens. Dit verloop wordt duidelijk uitgetekend door de dalende J/M-verhouding vanaf de bekendheid bij het parket (2.9) naar doorverwijzing naar de jeugdrechtbank (2.3) tot voorlopige en definitieve maatregelen (resp. 1.6 en 1.8).

Binnen de maatregelen krijgen de meisjes minder kans op een eenmalige berisping of op toezicht in het eigen milieu, maar worden ze zeer veel meer geplaatst in privé-instellingen. De uitdrukkelijk disciplinerende en repressieve maatregelen zijn minder aan hen besteed. Deze verschillen kunnen niet verklaard worden door de verschillende kwalificaties.

Hoe deze gegevens te interpreteren?

Op grond van meer algemene literatuur inzake de socialisering van jongens en meisjes, kan wellicht besloten worden dat de gerechtelijke jeugdbescherming ageert in het verlengde van wat in het dagelijkse leven gebeurt.

Meisjes worden gecontroleerd volgens andere normen en met afwijkende procedures. Deze verschillen zijn gefundeerd op andere accenten in sociale verwachtingen, normen en rollen. In de gezinnen, op school, in de voorzieningen, en ook in de gerechtelijke jeugdbescherming, is de controle op meisjes 'nauwkeuriger' en strikter, om ze te 'beschermen' volgens subjectieve morele criteria. Ten gevolge daarvan begaan meisjes inderdaad minder delicten dan jongens, en wordt het gerechtelijk systeem minder met hun delicten geconfronteerd.

Maar hun statusdelicten en hun toestanden van 'gevaar' worden evenveel gesignaleerd. Zelfs wanneer zij delicten begaan worden deze gemakkelijker geherkwalificeerd als uitdrukkingen van een gevaarsituatie, als een bedreiging voor hun eigen welzijn, eerder dan als een 'als misdrijf omschreven feit'.

Het grotere accent op de welzijnsbenadering t.a.v. meisjes in de gerechtelijke jeugdbescherming heeft tot gevolg dat zij minder van vervolging worden vrijgesteld, dat zij minder expliciet repressief worden aangesproken, maar ook dat ze langer onder de gerechtelijke controle blijven, vooral door plaatsingen in de privé-instellingen. Wanneer zij in de gerechtelijke jeugdbescherming terechtkomen, worden meisjes dus langer en intensiever gecontroleerd. En dat ondanks het feit dat zij veel minder delicten plegen.

Zeer opvallend in het geheel van de resultaten is dat er in de gegevens over 14 jaar zo weinig evoluties zitten. Noch in de absolute cijfers, noch in de verhoudingen tussen de kwalificaties, de soorten maatregelen, of tussen de jongens/meisjes, zijn opvallende systematische verschuivingen te noteren. Het lijkt wel alsof de sociaal-economische conjunctuurverschijnselen, de veranderende opvattingen over de man/vrouw-verhoudingen en andere maatschappelijke fenomenen voorbijgegaan zijn aan de jeugd en/of aan de jeugdbescherming. Andere verklaringen ervoor zijn ook mogelijk. Misschien is het gerechtelijk systeem niet in staat om de evoluties echt te registreren of zeggen de statistieken zeer weinig over de inhoudelijke wijzigingen. De vraag is dan wel waarop de regelmatig terugkerende klachten over de 'jeugd van tegenwoordig' gebaseerd zijn.

Vanaf 1987 en 1992 is de jeugdbescherming aangevuld met systemen van buitengerechtelijke bijstand aan jongeren, opgezet door de Gemeenschappen. Het zal zeer belangrijk zijn de statistische gevolgen daarvan op de voet te volgen.

Bibliografie

- ANTOONS, P. en LAMMERTJUN, F., 'Monografie van de bijzondere jeugdbijstand in de Vlaamse Gemeenschap, Leuven, 1990', in *Jeugd uit de marge*, Brussel, Gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin, 1990.
- BLOMME, J., 'Het besluitvormingsproces in jeugdrechtbanken', *Panopticon*, 1982, 2, 422-434.
- BRUINSMA, G., 'De methode van zelfrapportage van delicten', *Tijdschrift voor Criminologie*, 1984, 6, 295-308.
- DIJKSTERHUIS, F. en NIJBOER, J., 'Delinquentiepatronen bij meisjes en jongens', *Tijdschrift voor criminologie*, 1986, 41-53.
- HAUBER, A., TOORNVLIT, L. en WILLEMSE, H., 'Achtergrond van criminaliteit bij meisjes', in BRUINSMA, G. e.a. (red.), *Vrouw en criminaliteit*, Meppel/Amsterdam, Uitgeverij Boom, 1987.
- JONGER-TAS, J., *Jeugddelinquentie: achtergronden en justitiële reactie*, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1983.
- MALEWSKA, H. en WALGRAVE, L., 'Contrastes et similitudes', in BONERANDI, J.P. e.a., *Délits des jeunes et jugement social*, Paris, Maison des sciences de l'homme, 1983, 129-147.

- Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Gerechtelijke Statistieken-Diverse Statistieken*, Brussel, Ministerie van Economische Zaken, 1974-1987.
- POELS, V., *De Zeer Intensieve Begeleidingstehuizen. December 1991 - september 1992. Werkjaar 1: een onderzoek naar de bereikte doelgroep*, Leuven, Onderzoeksgroep Jeugd-criminologie, 1992.
- SNACKEN, S., 'Vrouwencriminaliteit', *Panopticon*, 1989, 4, 385-393.
- STAS, K., *Terbeschikkingstelling van de regering. Uitvoering van de maatregel door de Dienst voor Jeugdbescherming*, Lic. verhandeling Criminologie, K.U. Leuven, 1986.
- VAN BOSTRAETEN, H., *Criminologie: wetenschap en ideologie*, Antwerpen/Arnhem, Kluwer/Gouda Quint, 1983.
- VAN KERCKVOORDE, J., 'Crimineel en geteld, een N.I.S.-statistiek over de prevalentie van delinquentie en de incidentie van misdadigheid', *Panopticon*, 1983, 6, 562-579.
- VAN KERCKVOORDE, J., *Statistieken of statistieken?*, Cursus tweede licentie criminologie, 1984, Leuven, Acco.
- VAN KERCKVOORDE, J., 'Toenemend geweld in België: geteld of verondersteld?', De ontwikkeling van een aantal sinds 1955 in België geregistreerde vormen van geweld', *Panopticon*, 1985, 3, 238-279.
- VAN KERCKVOORDE, J., *Is er een maat voor het kwaad?*, Te verschijnen in de reeks *Samenleving, Criminaliteit en Strafrechtspleging*, LUP/Kluwer Rechtswetenschappen, België, 1994.
- VAN LIMBERGEN, K. en WALGRAVE, L., *Hooligans vervolgd?*, Brugge, VandenBroele, Reeks *Politeia*, 1991.
- VERHELLEN, E., *Jeugdbescherming en jeugdbeschermingsrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1988.
- VETTENBURG, N., *Schoolervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid*, K.U. Leuven, OGJC, 1988.
- VETTENBURG, N. en WALGRAVE, L., *School en stereotypen over misdrijven*, K.U. Leuven, OGJC, 1980.
- VETTENBURG, N., WALGRAVE, L. en VAN KERCKVOORDE, J., *Jeugdwerkloosheid, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid*, Antwerpen/Arnhem, Kluwer/Gouda Quint, 1983.
- WALGRAVE, L., *A comment on judicial statistics about girls and on some research-data about girls' delinquency in Belgium*, Firenze, Working Papers of the European University Institute, 33, 1987.